

Korporativno upravljanje in (finančno) računovodstvo: povezave in problemi

Bojana Korošec

Ekonomsko-poslovna fakulteta Univerze v Mariboru, Razlagova 20, 2000 Maribor, bojana.korosec@uni-mb.si

V prispevku osvetljujemo povezave med računovodstvom oziroma računovodskim poročanjem in korporativnim upravljanjem, in sicer vlogo računovodskih informacij kot vhoda v mehanizme upravljanja, na drugi strani pa možne vplive korporativnega upravljanja na računovodstvo in na kakovost računovodskih informacij. V luči korporativnega upravljanja presojava tudi regulacijo zunanjega računovodskega poročanja ter izpostavljamo nekatere družbenoekonomske implikacije sprege med računovodstvom in korporativnim upravljanjem.

Ključne besede: računovodstvo, korporativno upravljanje, manipuliranje računovodskih informacij, regulacija zunanjega računovodskega poročanja.

1 Uvod

Korporativno upravljanje (ang. 'corporate governance') oziroma njegove pomanjkljivosti uvrščajo strokovni in znanstveni krogi med pomembnejše razloge tako za vrsto velikih gospodarskih škandalov z začetka tega stoletja (Claessens, 2006: 91) kot tudi za sedanjo svetovno gospodarsko krizo (Kirkpatrick, 2009: 2). V takšnih okoliščinah je korporativno upravljanje še toliko bolj smiselno osvetliti tudi z zornega kota računovodstva, še posebej zunanjega računovodskega poročanja. To namreč po eni strani zagotavlja informacije udeležencem korporativnega upravljanja, po drugi strani pa korporativno upravljanje vpliva tudi na ravnanje oblikovalcev in oblikovanje računovodskih informacij (Sloan, 2001: 340).

Zaradi različno širokih pojmovanj korporativnega upravljanja (več o tem Solomon in Solomon, 2004; Claessens, 2006), ki se razlikujejo predvsem v razponu subjektov, katerih interese naj bi ščitili njegovi mehanizmi, je lahko tudi razumevanje povezav med tem upravljanjem in računovodstvom različno. Najozje opredelitve korporativnega upravljanja se opirajo na agencijsko teorijo in problematiko možnih konfliktov interesov, ki jih povzroča ločitev funkcije poslovanja od funkcije lastništva v korporacijah med njunimi nosilci. Ena takih je opredelitev Parkinsona iz leta 1993 (povzeto po Brennan in Solomon, 2009: 886), po kateri je korporativno upravljanje »proces nadziranja in kontrole, [...] namenjen zagotavljanju delovanja posloводства podjetja v interesu njegovih delničarjev.« Nekoliko širši pogled na korporativno

upravljanje upošteva tudi interese posojilodajalcev. Shleifer in Vishny (1997: 737) npr. menita, da se korporativno upravljanje ukvarja z »načini, s katerimi si lahko financerji podjetij zagotovijo, da bodo prejeli donos na svoja vlaganja.« V zadnjih letih pa se krepi pomen širših, na teoriji interesnih skupin oziroma deležnikov (ang. 'stakeholders') zasnovanih opredelitev korporativnega upravljanja. Tako npr. Solomon in Solomon (2004: 14) opredeljujeta korporativno upravljanje kot »sistem nadziranih omejitev moči (ang. 'checks and balances') v podjetjih, tako notranjih kot zunanjih, ki zagotavlja, da podjetja delujejo v smislu uresničevanja odgovornosti do vseh interesnih skupin in na družbeno odgovoren način na vseh področjih svojega poslovnega delovanja.«¹

Kakšno vlogo imajo računovodske informacije pri podpori nadzornih mehanizmov nad delovanjem posloводства, vzpostavljenih s sistemom korporativnega upravljanja? Ali ti mehanizmi vplivajo na kakovost računovodskih informacij ter na motivacijo in možnosti posloводства, da z njimi preračunljivo manipulirajo, in kako? Kakšno vlogo ima pri tem regulativa zunanjega računovodskega poročanja? In kako široko opredeljen koncept upravljanja družb sploh podpirajo standardizirane rešitve za takšno računovodsko poročanje?

Namen prispevka je pregledno predstaviti tematiko, obravnavano v povezanih proučevanjih računovodstva oziroma računovodskega poročanja in korporativnega upravljanja, v luči vloge računovodskih informacij v mehanizmih korporativnega upravljanja in skozi prizmo njegovih možnih vplivov na računovodstvo in na kakovost njegovih informacij. Želimo

¹ Na tej teoriji zasnovano opredelitev najdemo tudi v preambuli načel OECD o korporativnem upravljanju (OECD, 2004; Dore (2000; povzeto po Buck in Sharim, (2005: 43)), ki takšen sistem korporativnega upravljanja povezuje s t.i. kapitalizmom blaginje, ožjega, v investitorje usmerjenega, pa s kapitalizmom delniških trgov in predvsem z anglosaksonskimi deželami.

pa tudi kritično presoditi nastanek regulacije zunanjega računovodskega poročanja ter izpostaviti nekatere širše družbeno-ekonomske implikacije sprege med zunanjim računovodskim poročanjem ter njegovo regulativo in korporativnim upravljanjem.²

2 Vloga računovodskih informacij v nekaterih mehanizmih korporativnega upravljanja

Med notranjimi mehanizmi korporativnega upravljanja ima (poleg organov upravljanja družb, sistema izbora, nagrajevanja in zamenjave poslovodstev, značilnosti koncentracije lastništva idr.) pomembno mesto tudi sistem računovodskega poročanja poslovodstva lastnikom in drugim deležnikom o premoženjsko-finančnem položaju in uspešnosti delovanja družbe. Informacije finančnega računovodstva so osrednje orodje komuniciranja med poslovodstvom in lastniki, ki omogoča nadzor nad delovanjem poslovodstva v smislu presojanja njegovih dosežkov (ang. 'performance measurement') in gospodarjenja z zaupanimi sredstvi (ang. 'stewardship'). Predvsem v svojem javno dostopnem delu pa so tudi orodje za komuniciranje z drugimi interesnimi skupinami. Med zunanjimi mehanizmi korporativnega upravljanja najdemo vrsto tržnih, pravnih in drugih institucionaliziranih mehanizmov za zaščito interesov investorjev in drugih deležnikov; tudi tistih, ki zadevajo vprašanje regulacije, kakovosti in transparentnosti zunanjega računovodskega poročanja in zunanje revidiranje kot mehanizem nadzora nad slednjim.

Finančno računovodstvo zagotavlja investorjem primarni vir informacij o dosežkih poslovodstev, ki so vsaj formalno neodvisno preverjene z zunanjim revidiranjem, večini mehanizmov korporativnega upravljanja pa zagotavlja informacije, potrebne za njihovo uspešno delovanje.

Najbolj očitno rabo računovodskih informacij v mehanizmih korporativnega upravljanja predstavlja njihova eksplicitna raba v pogodbah med poslovodstvom in financerji družb (Sloan, 2001:342). Številne računovodske raziskave (pregledno jih predstavljata npr. Bushman in Smithova, 2001 in 2003) eksplicitno ugotavljajo vrste in raven uporabe različnih računovodskih sodil za dosežke poslovanja pri nagrajevanju poslovodstev, oziroma implicitno proučujejo povezanost zaposlitvenih zaslužkov poslovodstev in tradicionalnih računovodskih sodil uspešnosti podjetij. Ker pada pomen računovodskih sodil v izplačilih nagrad poslovodstvom in se povečuje spodbujanje njihove uspešnosti z delnicami in delniškimi opcijami (Bushman in Smith, 2001: 256), je po mnenju Sloana (2001:

343) število tovrstnih računovodskih raziskav celo predimenzionirano. Glede na dokazano povezanost cen vrednostnih papirjev družb z računovodskimi kazalci uspešnosti (Kothari, 2001; Nichols in Wahlen, 2004) pa nagrajevanje poslovodstev z delnicami in delniškimi opcijami bržkone ostaja njihova motivacija za doseganje ugodne ravni računovodsko merljivih sodil uspešnosti poslovanja podjetij.

Računovodske informacije o poslovni uspešnosti uporabljajo lastniki tudi pri odločanju o najemanju in odpuščanju poslovodstev (Sloan, 2001: 344). Bushman in Smithova (2001, 2003) navajata vrsto študij, ki potrjujejo, da je verjetnost zamenjave poslovodstev večja, če so računovodsko merljivi dosežki slabi. Engel et al. (2003:197) pa ugotavljajo, da imajo tovrstne informacije pri odločanju o zamenjavah poslovodstev večjo težo, kadar so bolj natančne in bolje odražajo njihove napore.

Računovodske informacije o premoženjsko-finančnem položaju in uspešnosti podjetja se uporabljajo tudi pri oblikovanju t.i. pogodbenih zavez, ki so (Smith in Warner, 1979:117) poseben nadzorni mehanizem posojilodajalcev nad podjetjem oziroma njegovim poslovodstvom za zmanjševanje možnosti, da bi jih zaradi informacijske asimetrije slednji oškodovali v interesu povečevanja vrednosti podjetja za njegove lastnike. Tovrstne zaveze omogočajo posojilodajalcem, da do podjetja in njegovih lastnikov uveljavijo svoje pravice, ko jih omejijo npr. pri izplačilu dividend ali najemanju novih posojil. V primeru kršitev, ko družba npr. prekorači s pogodbeno zavezo dovoljeno stopnjo zadolženosti ali ne dosega zadostnega donosa iz poslovanja glede na odhodke za obresti, lahko posojilodajalec zahteva takojšnje poplačilo celotnega dolga ali poslabša posojilne pogoje. Na računovodskih kazalnikih oblikovane pogodbene zaveze so lahko uspešno sredstvo imetnikov obveznic pri omejevanju politike dividend v družbah (Healy in Palepu, 1990:97); za zaščito svojih interesov lahko ali vzpostavijo na računovodskih podatkih utemeljene pogodbene zaveze ali že v osnovi določijo višje obrestne mere (Inamura, 2009:14). Armstrong, Guy in Weber (2010) že navajajo relativno širok nabor raziskav o vlogi računovodskih informacij pri pogodbenih zavezah, medtem ko je bil njihov obseg po mnenju Sloana (2001: 343) pred desetletjem še skromen.

Osrednjo obliko implicitne rabe računovodskih informacij v korporativnem upravljanju lahko povežemo z njihovim vplivom na oblikovanje tržnih cen vrednostnih papirjev, ki je predmet številnih, predvsem finančnih in manj računovodskih raziskav delovanja kapitalskih trgov.³

Računovodske informacije so lahko pomembne tudi pri uveljavljanju pravic investorjev do poslovodstev (Sloan 2001: 344), saj se lahko pravdajo proti njim zaradi bistveno napačnih ali pomanjkljivih navedb v računovodskih poročilih,

2 Slednjih v siceršnjih poglobljenih preglednih študijah raziskav o povezavah med računovodstvom in korporativnim upravljanjem (Sloan, 2001; Bushman in Smith, 2001 in 2003) ne najdemo. Podlage zanje pa lahko zasledimo pri avtorjih, ki poglobljeno, družbenokritično proučujejo (računovodsko) poročanje o družbeno odgovornem oziroma trajnostno naravnem delovanju organizacij (npr. Tinker in Gray, 2003; Milne, 2002; Spence, 2009) ter nastajanje regulative zunanjega računovodskega poročanja (npr. Bushman in Smith, 2001, 2003; Bushman in Landsman, 2010), oziroma ostro kritizirajo sam družbenoekonomski koncept korporativnega upravljanja (npr. Pesqueux, 2005; Merino et al., 2010).

3 Pregled vrste računovodskih raziskav kapitalskih trgov, katerih obravnava bi presegala okvire tega prispevka, navajajo Kothari (2001) in Chen et al. (2001).

ki so jih zavedle pri nakupu vrednostnih papirjev,⁴ torej zaradi vprašljive kakovosti računovodskih informacij.

Medtem ko je v sistemih korporativnega upravljanja z računovodskimi standardi računovodsko poročanje za lastnike oziroma za investitorje pravno regulirano in nadzirano z revidiranjem, pa druge interesne skupine praviloma nimajo nadzornih mehanizmov, formaliziranih z računovodskim poročanjem. So le prosti uporabniki javno dostopnih obveznih računovodskih poročil, ki so v osnovi namenjena investitorjem. Vse bolj pa so te skupine deležne prostovoljnega oziroma priporočenega, pogosto le na podlagi mimetičnega vedenja vzpostavljenega in modnega poročanja družb o njihovem družbeno odgovornem oziroma trajnostno naravnem delovanju.⁵ Veliko raziskav s področja finančnega računovodstva dokazuje (ugodne) vplive tovrstnega poročanja na finančno uspešnost in ugled podjetij ter na znižanje njihovih stroškov kapitala (več o tem Dhaliwal et al., 2011), pri čemer izhajajo pretežno iz teorije deležnikov, ki je konsistentna s prizadevanji za maksimiranje bogastva lastnikov (Adams in Whelan, 2009:127).⁶

3 Vplivi korporativnega upravljanja na računovodstvo in na kakovost računovodskih informacij

Ker se poslovodstvo pri oblikovanju računovodskih informacij zaveda njihove uporabe v sistemu korporativnega upravljanja, je tudi njihovo oblikovanje posledica delovanja tega sistema (Sloan, 2001:341). Za njihovo učinkovito in uspešno tozadevno rabo pa je ključnega pomena, da so kakovostne, da kar se da verno odlikavajo podobo tega, o čemer poročajo, in da se lahko različni uporabniki nanje zanesejo, čeprav morda obstajajo interesi poslovodstev, ki odgovarjajo za računovodske informacije zunanjim uporabnikom, da bi prikazovale drugačno podobo in s tem omogočale neupravičeno prerazdelitev premoženja v prid njim ali sicer med interesnimi skupinami podjetja. Zato so v sistemu korporativnega upravljanja vzpostavljeni mehanizmi za zaščito interesov uporabnikov, ki naj bi zagotavljali oziroma nadzirali kakovost računovodskih informacij. Med zunanjimi mehanizmi za to formalno skrbita predvsem regulacija zunanjega računovodskega poročanja v korporativni zakonodaji, v pravilih regulatorjev finančnih trgov in v institucionaliziranih strokovnih računovodskih rešitvah ter zunanje revidiranje, ki nadzira in presoja upoštevanje slednjih. Med notranjimi mehanizmi je pa to predvsem delo upravnih odborov oziroma nadzornih svetov in revizijskih odborov

(Anderson et al., 2004: 315) ter notranje revizije (Cohen et al., 2004:135). Dejansko je kakovost odvisna od konkretnih značilnosti in ravni delovanja teh nadzornih mehanizmov (Niu, 2006:285), od osebnostnih lastnosti poslovodnikov (Carpenter in Reimers, 2005: 125) in njihove motiviranosti za preračunljivo prirejanje oziroma manipuliranje računovodskih informacij ter nenazadnje tudi od strokovno-etične drže računovodij, ki lahko takšne manipulacije zaznajo ali so s strani poslovodstva tako ali drugače celo (pri)siljeni v njihovo izvedbo. Obstoj takšnih pritiskov poslovodstev na računovodje in njihove povezave s stiskami in strokovno-etično držo dokazuje oziroma proučuje tudi vrsta raziskav (npr. Shafer, 2002; Cooper in Leung, 2005).

Kaj motivira poslovodstvo, da v procesu korporativnega upravljanja manipulira z računovodskimi informacijami, za kakšne vrste in načine manipulacij gre in kaj jih omogoča oziroma ovira?

Zasnovo teoretičnih izhodišč glede razumevanja interesa poslovodstev za prirejanje računovodskih informacij z glajenjem poslovnega izida, povečevanjem ali zmanjševanjem tekočega poslovnega izida, oziroma z vplivanjem na izkazan premoženjsko-finančni položaj najdemo že sredi šestdesetih let v Gordonovi obravnavi motivov za glajenje poslovnih izidov (povzeto po Riahi-Belkaoui, 2000: 49).⁷ Njihovo teoretično jedro sta postavila Zimmerman in Watts s t.i. pozitivno računovodsko teorijo oziroma s hipotezami glede oportunističnega vedenja poslovodstev, in sicer s (povzeto po Riahi-Belkaoui, 2000: 52): »(1) hipotezo shem za nagrajevanje, ki upoštevajo tekočo poslovno uspešnost, po kateri bo poslovodstvo nagnjeno k uporabi računovodskih metod, ki povečujejo tekoči poslovni izid, oziroma takih, ki jim prinašajo več osebnih koristi, (2) hipotezo o dolgovno-kapitalskem razmerju, po kateri je verjetnost, da poslovodstvo v okoliščinah, ko bi lahko zaradi manj uspešnega poslovanja prišlo do kršitve posojilno-pogodbenih zavez, teži k prirejanju poslovnih izidov v smeri njegovega izboljšanja, in (3) hipotezo velikosti, po kateri se v velikih družbah prej kot v majhnih poslužujejo prijemov za izkazovanje manjših dobičkov, da ne bi pritegnili apetitov širše družbene skupnosti in s tem povečali svojih t.i. političnih stroškov.« Poslovodstva z dolгим stažem so lahko tudi motivirana, da pred upokojitvijo izkazujejo kar se da ugodne izide, tista, ki se pripravljajo na poslovodne odkupe, pa da pred slednjimi izkažejo kar se da slabo uspešnost in neugoden finančni položaj (DeAngelo 1986; Perry in Williams 1994⁸; Slapničar in Garrod, 2009, v Slapničar, 2011). Lahko obstaja tudi motivacija za zmanjšanje poslovnih izidov v okviru t.i. velikega 'čiščenja' (ang. 'big bath accounting') novo namešče-

4 Sloan (2001: 344) v tej zvezi navaja empirične študije Kellogga (1984), Francisove, Philbrickove in Schipperjeve (1994) ter Skinnerja (1994 in 1996).

5 Zainteresiran bralec lahko najde zgoščen pregled razvoja in družbenokritično razpravo o računovodskem poročanju v luči družbene odgovornosti in trajnostno naravnega delovanja podjetij v Horvat in Korošec (2009).

6 Ob tem pa ne odpirajo vprašanja ali je v okviru takšnega družbenoekonomskega sistema zagotovljena tudi t.i. poštenost v razdelitvi družbenega proizvoda. Več o povezavah med računovodstvom in poštenostjo v razdelitvi (pregledno) piše npr. Riahi-Belkaoui (2000).

7 Gordon sklepa (povzeto po Riahi-Belkaoui, 2000: 49), da vodi poslovodstvo pri izbiri računovodskih rešitev, ki zmanjšujejo variabilnost dobička, želja po maksimizaciji lastnih koristi in ohranitvi svojega delovnega mesta ter da je to in njihovo nagrajevanje odvisno od tega, v kolikšni meri so delničarji zadovoljni z uspešnostjo podjetja, kar pa je odvisno predvsem od stopnje rasti in stabilnosti dobička.

8 Študija DeAngela (1986) sicer v empiričnem delu ni potrdila obstoja takega prirejanja.

nih poslovdstev, da v prvem letu prevzema skrajno zmanjšajo izkazane dobičke, ki jih pripišejo staremu vodstvu, sebi pa tako ustvarijo ugodnejše izhodišče za izkazovanje kasnejših ugodnih dosežkov. Podobnih 'čiščenj' se lahko poslužujejo poslovdstva, ko je njihovo poslovanje že tako slabo, da ne bi mogla doseči ciljev, pomembnih za ugodno nagrajevanje (Stolowy in Breton, 2004).⁹

Manipuliranje z računovodskimi informacijami predstavlja (Stolowy in Breton, 2004: 7) »diskrecijo poslovdstva, da izbere računovodske rešitve ali ustvari transakcije z namenom, da bi vplivalo na možnost prerazdelitve premoženja/bogastva med podjetjem in družbo, investitorji oziroma poslovdstvom«. V prvih dveh primerih poslovdstvo deluje v interesu družbe, v zadnjem proti njej v svojo korist. Po načinu manipuliranja razlikujemo: (1) t.i. realne manipulacije na podlagi izvedbe transakcij prej ali pozneje, kot bi bilo normalno, ali samo zato, da imajo v določenem poročevalnem obdobju želeni učinek; (2) (čiste) računovodske manipulacije in (3) manipulacije s klasifikacijo narave transakcije (Barnea, Ronen in Sadan, 1976; povzeto po Riahi-Belkaoui, 2000: 51). Če je pri prvih računovodja lahko le zunanji opazovalec, izvedba ostalih dveh praviloma ni možna brez njegovega sodelovanja in poznavanja fleksibilnih rešitev v okviru regulative računovodskega poročanja. Pri manipuliranju z reklasifikacijami gre za zlorabo opredelitev narave poslovnega dogodka kot npr. običajnega, čeprav ni tak (Beattie et al., 1994), kar ima za posledico popačeno podobo običajne uspešnosti družbe. Pri čistih računovodskih manipulacijah pa gre za diskrecijske izbire iz nabora legalno možnih računovodskih rešitev, ki se nanašajo na izkazovanje stroškov, odhodkov in prihodkov ter (pre)vrednotenje sredstev in obveznosti, ki nimajo neposrednih učinkov na denarne tokove in so povezane z večjo ali manjšo stopnjo subjektivnih ocen. Uporabljajo se predvsem v povezavi z metodami amortiziranja, siceršnjimi načini odpisovanja vrednosti sredstev, oblikovanjem rezervacij, časovnim razmejevanjem prihodkov in odhodkov, v zadnjem času pa tudi v povezavi z načini vrednotenja sredstev po 'pošteni' vrednosti (predvsem tistih, ki temeljijo na modelih vrednotenja).

Raziskave o povezavah med računovodskimi manipulacijami in delovanjem mehanizmov korporativnega upravljanja ter o motivacijah in možnostih za znižano kakovost računovodskih informacij zaradi napak¹⁰ in obravnavanega namerne-ga manipuliranja¹¹ kažejo, da je za kakovost računovodskega poročanja v sistemu korporativnega upravljanja pomembno predvsem računovodsko znanje članov organov uprave, raven podpore, ki jo ti organi dajejo revizijskim svetom, ter neodvisnost in moč slednjih, ki pozitivno vpliva tudi na zahteve po kakovostnem zunanem revidiranju in na uspešnost delovanja

notranje revizije (Cohen et al., 2004:135; Anderson et al., 2004: 316).

V nadaljevanju navajamo spoznanja nekaterih novejših raziskav o vplivu delovanja posameznih mehanizmov korporativnega upravljanja na računovodske napake, prevarantsko poročanje in stopnjo previdnosti oziroma konzervativizma pri računovodskem poročanju, upoštevajoč tudi različne tipe regulative za zunanje računovodsko poročanje.

Proučevanje povezav med značilnostmi korporativnega upravljanja in verjetnostjo kasnejših popravkov že revidiranih računovodskih izkazov v ameriških javnih družbah je pokazalo (Agrawal in Chadha, 2005: 371) manjšo verjetnost takih popravkov v družbah, ki imajo v upravnih odborih neodvisnega (zunanjega) direktorja z ekspertnim finančnim znanjem, in večjo v tistih, katerih odgovorni finančni direktor je iz družine ustanoviteljev. Kaže tudi, da obstaja obratnosmerna povezava med kasnejšimi popravki računovodskih informacij in številom članov revizijskega odbora (Lin et al., 2006: 921) oziroma znanjem in izkušnjami finančno-računovodskega direktorja (Aier et al., 2005: 123; Smaili in Labelle, 2009:2), ter (Baber et al., 2009:4) da je močnejše zunanje korporativno upravljanje (z manjšimi omejitvami za sodelovanje delničarjev pri upravljanju) povezano z relativno manjšo verjetnostjo kasnejših popravkov temeljnih računovodskih izkazov. Mnoge raziskave ugotavljajo tudi povezave med popravki revidiranih računovodskih izkazov in reakcijami finančnih trgov nanje (Kinney in McDaniel, 1989, Palmrose, Richardson in Scholz, 2004, Anderson in Yohn, 2002; povzeto po Agrawal in Chadha, 2005: 378).

Poslovdstva in večinski lastniki imajo tudi skupen interes za manipuliranje z računovodskimi informacijami o uspešnosti družbe, kadar lahko oboji pridobijo koristi na račun zunanjih investitorjev, pri čemer kaže (Erickson et al., 2004: 113, da se verjetnost za to povečuje s povečevanjem deleža nagrad poslovdstvom na podlagi delnic. Videti je tudi, da je raven prirejanja poslovnih izidov nižja v gospodarstvih, kjer je veliko zunanjih lastnikov, kjer je lastništvo relativno razpršeno, kjer obstaja visoka stopnja zaščite delničarjev in so kapitalski trgi veliki, večja pa v okoljih z veliko notranjimi lastniki, z zelo skoncentriranim lastništvom, s šibko zaščito investitorjev in z manj razvitimi delniškimi trgi (Leuz et al., 2003: 507). Dokazani so tudi primeri računovodskih manipulacij pred menedžerskimi nakupi (Wright et al., 2006:25). Ob množici raziskav, ki potrjujejo obstoj preračunljivega prirejanja poslovnih izidov in finančnega položaja družb v računovodskih informacijah za zunanje uporabnike¹², obstajajo tudi takšne, ki dokazujejo, da poslovdstva v povprečju ne izkoriščajo svojih računovodskih diskrecijskih izbir na račun delničarjev (Bowen et al., 2005: 352).

9 Cilje računovodskih manipulacij je mogoče povezati tudi s prizadevanji za skladnost izkazane uspešnosti podjetij s pričakovanji finančnih trgov (Dechow in Skinner, 2000).

10 Mednarodni standard revidiranja 240 (IFAC, 2006) razlikuje nenamerno narejene napake od namerno napačnih navedb oziroma prevar, ki so lahko posledica prevarantskega računovodskega poročanja ali poneverbe sredstev. Meja med enimi in drugimi je verjetno velikokrat zelo mehka (Slapničar, 2011).

11 Pregledno jih predstavljajo npr. Bushman in Smith (2001), Stolowy in Breton (2004), Cohen et al. (2004).

12 Tudi v Sloveniji so že bile izvedene raziskave o prirejanju poslovnega izida, in sicer: Slapničar (2001), Mörec (2008), ter (povzeto po Slapničar, 2011) Garrod, Ratej Pirkovič in Valentinčič (2007), Garrod, Kosi in Valentinčič (2008).

Značilnosti korporativnega upravljanja vplivajo tudi na odnos računovodskega poročanja do konzervativizma, to je do upoštevanja načela previdnosti¹³ pri vrednotenju gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih. Tako je ob manjši udeležbi managerjev v lastništvu družb med poslovodstvom in delničarji večji agencijski problem in večja potreba po računovodskem konzervativizmu (LaFond in Roychowdury, 2008:101). Močnejše korporativno upravljanje (z nizko ravni protiprevzemne zaščite in nizko ravni vpliva izvršnih direktorjev v upravnih odborih) spodbuja bolj konzervativno računovodenje v smislu zgodnejšega oziroma pravočasnejšega pripoznavanja 'slabih novic' v poslovnem izidu, torej z manjšo možnostjo njegovega prirejanja v smislu, da bi ugodnejšega izkazovali predolgo (Garcia Lara in Garcia Osmá, 2009: 180; Narayanan in Burkart, 2005:9). Pritisk močnejšega korporativnega upravljanja na računovodski konzervativizem obstaja tudi v povezavi z motivacijo upravljalcev za davčno optimiranje (Narayanan in Burkart, 2005:5).

Glede uporabe različnih oblik manipuliranja računovodskih informacij kaže (Sari et al., 2010: 1), da v deželah z višjo stopnjo zaščite investitorjev poslovodstvo daje prednost manipulacijam z realnimi transakcijami (s cenami in proizvodnjo) pred manipulacijami z razmejitevami in drugimi računovodskimi načini, ker slednje bolj verjetno pritegnejo pozornost revizorjev. Prevladujoči mehanizmi računovodskega manipuliranja se razlikujejo tudi glede na naravo regulacije zunanjega računovodskega poročanja. Kjer je to poročanje regulirano z relativno podrobno določenimi pravili¹⁴, se kaže večja prisotnost manipulacij na podlagi realnih transakcij, npr. z odprodajami kratkoročnih finančnih naložb, medtem ko kažejo okolja z regulativo zunanjega računovodskega poročanja z načeli^{15, 16} na večjo prisotnost računovodskih manipulacij, npr. s slabitvami sredstev. Empirične raziskave (Wang in D'Souza, 2006: 1; Beest, 2009: 2) kažejo, da se pojavlja med obema vrstama manipulacij pri prehodu iz enega sistema v drugega celo neke vrste substitucijski učinek.

Tako ameriški GAAP kot MSRP in SRS vključujejo vrednotenje gospodarskih kategorij po t.i. 'pošteni vrednosti' (ang. 'fair value'), ki je še posebno dovzetna za možne manipulacije, kadar jo ocenjujemo na podlagi modelov (Kabir, 2010: 140; Slapničar, 2011: 13). Takšna ohlapnejša računovodska regulativa omogoča v primerjavi s starejšimi, tradicionalnimi pristopi vrednotenja na podlagi (zgodovinskih) nabavnih vrednosti večjo možnost zlorabe pri poročanju v okviru korporativnega

upravljanja (Benston et. al., 2007; Jeanjean in Stolowy, 2008; Kabir, 2010).

Čeprav je regulacija zunanjega računovodskega poročanja v osnovi sama nadzorni mehanizem za zagotavljanje primerljivega in verodostojnega poročanja o poslovanju v okviru korporativnega upravljanja¹⁷, njena ohlapnost oziroma fleksibilnost tudi sama omogoča poročevalcem preračunljive manipulacije pri poročanju¹⁸. Zato nekatera vprašanja glede regulacije zunanjega računovodskega poročanja v luči korporativnega upravljanja osvetljujemo še nekoliko podrobneje.

4 Regulacija oziroma standardizacija zunanjega računovodskega poročanja v luči korporativnega upravljanja

Pri razumevanju, kakšen model korporativnega upravljanja, čigave interese in zakaj regulacija zunanjega računovodskega poročanja podpira, si lahko pomagamo s teoretičnimi razlagami njenega oblikovanja.

Po teoriji javnega interesa regulacija nastane zaradi potrebnih korekcij neučinkovito delujočega trga in je primarno vzpostavljena za zaščito interesov javnosti (Riahi-Belkaoui, 2000:91). Regulacijo zunanjega računovodskega poročanja upravičuje neučinkovitost trga, ki se kaže v izmikanju, razkrivanju informacij poročevalcev, v prevarah in v nezadostni produkciji računovodskih informacij kot javne dobrine (Riahi-Belkaoui, 2000:91). Teorija javnega interesa vidi regulacijo kot družbeno učinkovit odgovor regulatorjev na neučinkovitost trga, ki predpostavlja dobronamernost, vsevednost, nezmotljivost in nepodkupljivost regulatorjev (Kothari et al., 2010: 270). Zdi se, da oblikovalci oziroma regulatorji računovodskih rešitev na teh idealiziranih pogledih tudi oblikujejo konceptualne okvire računovodskih standardov (Kothari et al., 2010: 270). Se pa ti okviri lahko pomembno razlikujejo glede uporabnikov računovodskih informacij, katerih zaščiti interesov so v osnovi namenjeni. Tako sta za tradicionalno kontinentalno evropsko regulativo značilna konzervativizem in zaščita interesov upnikov, medtem ko je v anglosaksonski računovodski regulativi, ki dandanes dominira, vseskozi bolj ali manj prevladujoča zaščita interesov lastnikov in manj pomembno načelo previdnosti.¹⁹ S prenovo konceptualnih

13 Gre za načelo, ki naj bi zmanjšalo tveganja pri poročanju, in sicer z izkazovanjem prihodkov in dobičkov v povezavi z večjo verjetnostjo pritoka in izgub pri nižji verjetnosti odtoka koristi v zvezi z njimi ter glede na to tudi nižje vrednosti sredstev oziroma višje vrednosti dolgov.

14 Takšne so npr. rešitve v ameriških GAAP (Generally Accepted Accounting Principals).

15 Takšne so npr. rešitve v mednarodnih standardih računovodskega poročanja (MSRP) in v Slovenskih računovodskih standardih (SRS), ki na podlagi Zakona o gospodarskih družbah v svoji zasnovi ne smejo biti v nasprotju z MSRP.

16 Razlike med obema pristopoma pri vrednotenju gospodarskih kategorij v slovenskem prostoru poglobljeno obravnava Novak (2007).

17 Nekateri rešitve v MSRP v zvezi z razkritji neposredno zadevajo zmanjševanje določenih agencijskih problemov, npr. MSRP 2, ki zahteva razkritja informacij o nagrajevanju poslovodstev z delnicami in delniškimi opcijami za zmanjšanje informacijske asimetrije med bolje obveščenimi večinskimi in zunanjimi, manjšinskimi lastniki. Več o tem pišeta Melis in Carta (2010).

18 Poglobljen pregled vedenjskih raziskav o učinkih regulative na prirejanje poslovnih izidov in diskrecijske izbire računovodskih rešitev navajata Libby in Seybert (2009).

19 Različna usmerjenost teh dveh vrst regulativ lahko vpliva tudi na prevladujoče razloge za prirejanje poslovnih izidov. Othman in Zeghal (2006) dokazujeta, da je v okolju kontinentalno evropske regulacije (prim. Francija) prevladujoče prirejanje povezano s pogodbenimi stroški dolgov in davki, medtem ko je v anglosaksonskem okolju (prim. Kanada) prevladujoče prirejanje usmerjeno na informiranje uporabnikov na kapitalskih trgih.

okvirov računovodskega poročanja po MSRP (IASB, 2010) je njihov primarni interes zaščite interesov investitorjev in drugih financerjev še bolj v ospredju, načelo previdnosti pa med temeljnimi načeli kakovosti računovodskega poročanja celo brisano. Zakaj in v čigavem interesu? Verjetno tega ni mogoče pojasniti s teorijo javnega interesa za regulacijo. Lažje si razložimo regulacijo oziroma standardizacijo računovodskih rešitev na podlagi teorije ujetosti (ang. 'capture theory') ali teorije interesnih skupin in na podlagi teorije ideologije (Kothari et al., 2010: 251).

Po teoriji ujetosti regulatorji težijo k maksimizaciji svojih koristi in niso nepristranski, temveč se pustijo (zavedno ali ne) 'ujeti' v interese posebnih skupin. Take skupine so lahko elite, ki regulative uveljavljajo na podlagi svoje politične moči, ali pa skupine z ekonomsko močjo, ki jih regulacija zadeva (Posner, 1974 in Peltzman, 1976; povzeto po Riahi-Belkaoui, 2000: 91). Po tej teoriji so regulatorji zunanjega računovodskega poročanja 'ujeti' med interese pomembnih uporabnikov te regulative in drugih, ki so vključeni v procese računovodskega poročanja, tudi tistih, ki s fleksibilnimi računovodskimi standardi pridobijo maneverski prostor za potvarjanje podobe ekonomske realnosti, kadar je to v njihovem interesu. Revsine (1991; povzeto po Riahi-Belkaoui, 2000: 52) takšne interese pripisuje ne le poslovodstvu in delničarjem, temveč tudi revizorjem, samim oblikovalcem računovodskih standardov in celo akademikom, ki pridobijo s tem plodna tla za raziskave. Po tej teoriji si lahko razlagamo računovodsko regulativo kot (Kothari et al., 2010: 271) »rezultat delovanja oblikovalcev standardov, poslovodstev, računovodij in revizorjev, ki skušajo z lobiranjem doseči regulacijo, ki bi najbolje služila uresničevanju njihovih interesov [...], da bi se npr. zaščitili pred 'slabo kakovostjo' standardov, ki bi povečevala možne stroške upada njihovega ugleda ali pravne odgovornosti za slabo poročanje«.

Da imajo poslovodstva interes lobirati v povezavi z računovodskimi standardi oziroma regulativo zunanjega računovodskega poročanja zaradi dejavnikov, kot so davki, sheme njihovega nagrajevanja in politični stroški, opredeljujeta že Zimmerman in Watts (1978, povzeto po Milne, 2002: 371). Upoštevanje lobiranja pri nastajanju regulative pa je vključeno tudi v t.i. teorijo ideologije (ang. 'ideology theory'), ki so jo postavili Kothari, Ramanna in Skinner (2010). Ta teorija, podobno kot teorija javnega interesa, upošteva slabosti v delovanju trga, v nasprotju z njo pa ne sklepa, da so regulatorji absolutno dobronamerni, niti da so nujno egoistični kot pri teoriji ujetosti, temveč da nanje prek lobiranja eksogeno vplivajo politične 'ideologije' (od konzervativnih do liberalnih, od altruističnih in koruptivnih, in drugih), pri čemer lobiranja ne razumejo kot eksplicitne oblike podkupovanja, temveč kot mehanizem za informiranje regulatorjev (Kothari et al., 2010: 271).

Potemtakem si lahko razlagamo nastajanje in spreminjanje regulative za zunanje računovodsko poročanje ob spremenjenih družbenoekonomskih razmerah tudi kot odraz takšnih ali drugačnih pritiskov in lobiranja. Tako so se npr. v ZDA v začetku 20. stoletja, ko so bile institucionalizirane pravice delničarjev do pravljanja zaradi zavajajočih raču-

novodskih informacij, »kljub antipatiji FASB²⁰ spremenila pravila računovodenja v smeri večjega konzervativizma [...], predvsem za zaščito interesov revizorjev« (Watts, 2006: 2). Kasneje lahko zaznamo predvsem rahljanje računovodskega konzervativizma v interesu investitorjev. Močnejša lobiranja in pritiski na regulacijo zunanjega računovodskega poročanja in revidiranja kot nadzornega mehanizma nad njim se izraziteje pojavljajo v okoliščinah večjih kriz (Bushman in Landsman, 2010: 259). Tako lahko spremembe v okviru MSRP po nastopu sedanje gospodarske krize – utrjevanje koncepta vrednotenja po poštenosti in že omenjene spremembe njihovih konceptualnih okvirov – povežemo z uspešnim lobiranjem, in kot ugotavljata Bushman in Landsman (2010:260), z uveljavitvijo interesov (velikih) investitorjev, finančnih institucij in njihovih nadzornikov. Zasnovi prenovljenega konceptualnega okvira MSRP s svojo sicer eksplicitno naravnostjo na informacijske potrebe investitorjev celo očitajo (Benston et al., 2007: 231), da pretirano poudarja naravnost na uporabnost za naložbene odločitve in zanemarljivo vlogo računovodstva pri podpori t.i. 'skrbniške' (ang. 'stewardship') vloge poslovodstev glede njihove odgovornosti za gospodarjenje z resursi družbe, ki so jim zaupani v vodenje, in polaganje računov o tem. Tako ji očitajo (Benston et al., 2007: 231), da je v njej »skoraj prezrto vprašanje pridobivanja informacij o tem, kako poslovodstvo uporablja in morda zlorablja sredstva [...], ter pregled in poročanje o konfliktih interesov med njim in lastniki podjetja.« V bistvu gre za očitke, da MSRP v svoji konceptualni zasnovi celo zanemarljivo vlogo mehanizma nadzora nad delovanjem poslovodstev v interesu lastnikov.

In kako si lahko v kontekstu teorije ideologije predstavljamo, da bi regulativa zunanjega računovodskega poročanja poleg investitorjev eksplicitno upoštevala tudi interese drugih s poslovanjem povezanih interesnih skupin? Če poleg realne politične in ekonomske (ne)moči teh skupin upoštevamo, da »ideološka teorija ne napoveduje optimalnosti regulacije [... ter] da lahko prisotnost političnih ideologij in potencialno manipulativna sestavina lobiranja izkrivita oblikovanje regulacije tako, da ji ne uspe maksimirati družbene blaginje« (Kothari et al., 2010: 272), odgovor ne more biti ohrabrujoč. V luči tega tudi ni mogoče optimistično pričakovati učinkov projekta, ki teče v okviru EU (EC, 2011) glede potrebe po (obveznem) razkrivanju informacij o družbeni odgovornosti in trajnostno naravnem delovanju družb v okviru njihovega letnega poročanja javnosti, saj je bil odziv na nedavno zaključeno javno razpravo o tem relativno skromen in mlačen.

Očitno je tudi vprašanje lobiranja vprašanje politične moči. Se morda soočamo z manj konzervativizma v računovodski regulativi tudi zaradi moči institucij, ki vplivajo nanjo (npr. regulatorji finančnih trgov, veliki institucionalni investitorji, velike revizijske družbe) in so, kot ugotavljajo nekateri (Kothari et al., 2010: 272) prevelike, da bi si lahko privoščili njihov propad ter s tem ogrozili obstoječo družbenoekonomsko ureditev?

Kritična družbenoekonomska obravnava ključnih institucionalnih reform, izvedenih v okviru modela korporativnega upravljanja po korporativnih škandalih z začetka stoletja,

20 FASB – Financial Accounting Standards Board, je organ v ZDA, ki oblikuje standarde zunanjega računovodskega poročanja.

kaže, da gre za utrjevanje oziroma legitimiranje primarnega položaja delničarjev in utrjevanje oziroma nadaljnjo uporabo neuspešnega neoliberalno-kapitalističnega modela korporativnega upravljanja oziroma za zakrivanje njegovih sistemskih problemov (Merino et al., 2010). Najostrejši kritiki (Pesqueux, 2005) celo očitajo, da se s korporativnim upravljanjem in poudarjanjem konflikta interesov med lastniki in managerji ter poudarjanjem možnosti delničarskega aktivizma maskirajo problemi vse večjih socialnih razlik oziroma razslojevanja in temeljni družbenoekonomski problemi.

V kontekstu teorije ujetosti in teorije ideologije laže razumemo, zakaj uradno deklarirani konceptualni okvir MSRP ne kaže eksplicitne podpore teoretično široko opredeljenemu korporativnemu upravljanju za odgovorno delovanje podjetij na vseh področjih njihovega poslovnega delovanja in v interesu vseh interesnih skupin. S tem prevladujoča regulativa zunanjega računovodskega poročanja vprašanje 'poštenosti' računovodenja omejuje na poštenost v predstavitvi oziroma ga, še ožje, osredotoča na vprašanje pripoznavanja in merjenja 'poštenih' vrednosti (ang. 'recognition in measurement')²¹,²², ne širi pa ga tudi na vprašanje poštenosti v razdelitvi ustvarjenega družbenega proizvoda med lastnike kapitala, zaposlene in druge interesne skupine in poštenosti v razkritjih informacij zanje. Tako ostajajo nekatere možne rešitve okoljskega in socialnega oziroma trajnostnega računovodenja in računovodskega poročanja na ravni priporočil poročevalcem (npr. smernice GRI – Global Reporting Initiative) in njihova raba prepuščena iniciativi podjetij. Glede na to, da izhajajo iz utilitaristične moralne teorije deležnikov (Tinker in Gray, 2003), pa najostrejši kritiki tudi njim pripisujejo (Spence, 2009: 205) »regresivno vlogo, ker so preveč tesno povezane z obstoječimi družbenoekonomskimi temelji družbe«.

Vprašanje ustreznosti sprege med računovodstvom, računovodsko ureditvijo in korporativnim upravljanjem kaže tedaj postaviti v kontekst upravičenosti ohranjanja neoliberalnega kapitalizma. Če se ob tem opremo še na misel, ki sta jo Cooper in Sherer zapisala že leta 1984 (povzeto po Riahi-Belkaoui, 2000: 83), da se bo »lahko družbena blaginja izboljšala, če bomo priznali, da so računovodske rešitve konsistentno pristranske; da strateški učinki računovodske prakse konsistentno favorizirajo določene interese v družbi in škodijo drugim«,

je utemeljenost tako zastavljenega vprašanja še večja. Ali kot piše Dillard (1991: 11): »Preden torej lahko pride do spremembe v računovodski tehnologiji, se mora zgoditi sprememba v temeljni ekonomski zgradbi.« Verjetno lahko le tedaj pričakujemo, da bi se v regulativah za zunanje računovodsko poročanje povečal pomen poštenosti tudi pri razdelitvi in razkritjih.

5 Sklep

V sistemih korporativnega upravljanja ima računovodsko poročanje vlogo vhoda v njegove nadzorne mehanizme, ki lahko zmanjšuje asimetrijo informacij med poslovodstvi družb in drugimi subjekti, povezanimi z njihovim poslovanjem. Medtem ko je za lastnike in druge financerje to računovodsko poročanje pravno in strokovno institucionalizirano ter z revidiranjem nadzirano, druge interesne skupine praviloma nimajo pomembnejših formaliziranih nadzornih mehanizmov v sistemih korporativnega upravljanja, ki bi bili računovodsko institucionalno podprti. Je pa računovodstvo tudi odraz sistema korporativnega upravljanja in delovanja njegovih mehanizmov, računovodske informacije pa so zaradi možnega konflikta interesov med poslovodstvi in drugimi subjekti tega sistema predmet manipulacij poslovodstev, ki omogočajo neupravičeno prerazdelitev premoženja v prid njim oziroma med interesnimi skupinam družb. Tem možnostim v določeni meri botrujejo tudi ohlapne oziroma fleksibilne rešitve v regulativi zunanjega računovodskega poročanja in interesi različnih skupin, ki lobirajo ob njihovem nastajanju. Zaradi njih oziroma priložnosti zanje so računovodje izpostavljeni pritiskom s strani poslovodstev ter se (v okoliščinah sedanje gospodarske krize bržkone še bolj kot sicer) soočajo s strokovno-etičnimi dilemami pri poročanju.

Poudarjanje problemov korporativnega upravljanja in z njimi povezanih problemov poštenosti računovodskega poročanja ob sedanji svetovni gospodarski krizi, ki je v bistvu sistemska kriza neoliberalnega kapitalizma, odvrča pozornost od družbenoekonomskega problema poštenosti v razdelitvi. Za nadaljnjo obravnavo povezav med korporativnim upravljanjem in računovodstvom zato verjetno ni tako pomembno

21 Pošteno vrednotenje gospodarskih kategorij je gotovo eden temeljnih pogojev za kakovostno razrešeno vprašanje poštenosti v predstavitvi gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih. Prenovljen konceptualni okvir MSRP, v delu, ki zadeva kakovostne značilnosti poročanja (IASB, 2008), vprašanja poštenosti vrednotenja gospodarskih kategorij neposredno ne naslavlja. Enači pa (IASB, 2008: BC2.41) temeljno kakovostno značilnost zveste predstavitve (ang. 'faithful presentation') s poštenostjo predstavitve v računovodskih izkazih (ang. 'true and fair view'), Problematika poštenosti vrednotenja gospodarskih kategorij je v MSRP omejena oziroma zožena na strokovno kompleksno oziroma tehnično zahtevno problematiko pripoznavanja oziroma merjenja določenih gospodarskih kategorij po t.i. 'pošteni' vrednosti. To vprašanje je bilo, predvsem zaradi načinov in možnosti izkazovanja in pripoznavanja neiztrženih dobičkov in izgub, pa tudi zaradi težav pri določanju 'poštene' vrednosti, od nastopa sedanje gospodarske krize deležno še posebne (ponovno obujene) pozornosti. Tako je bil koncept vrednotenja gospodarskih kategorij po 'pošteni' vrednosti v MSRP v zadnjem času deležen ostrih kritik (Whalen, 2008; Wallison, 2008; Forbes, 2009), oblikovalec mednarodnih standardov računovodskega poročanja – IASB pa je maja 2011 sprejel v zvezi z njim nov, poseben standard (MSRP 13- Merjenje poštene vrednosti, ang. 'IFRS 13- Fair Value Measurement') (po vzoru ameriškega SFAS 157). Ta utrjuje koncept merjenja 'poštene' vrednosti oz. natančneje operacionalizira njegovo udejanjanje, ne zadeva pa širšega družbenoekonomskega vprašanja poštenosti vrednotenja.

22 Obravnava tehničnih podrobnosti vrednotenja po 'pošteni' vrednosti in kritik oziroma težav v zvezi z njimi presega namen in okvire pregledne obravnave povezav med računovodstvom in korporativnim upravljanjem v predloženem prispevku. To ne zmanjšuje potrebe in smiselnosti njene nadaljnje poglobljene obravnave, tako v ožjem smislu znotraj računovodske stroke in stroke ocenjevanja vrednosti podjetij kot tudi v širših socioloških oziroma družbenoekonomskih razpravah o poštenosti tako deklariranih 'poštenih' vrednosti.

vprašanje, kakšno naj bo dobro računovodstvo za podporo obstoječega modela korporativnega upravljanja, ki je zgrajen okoli neoliberalističnega modela zaščite interesov lastnikov podjetij, tudi ko skuša vanj vgrajevati komponente družbeno odgovornega in trajnostno naravnega delovanja in poročanja. Pomembno je vprašanje, kakšen naj bo za blaginjo družbe dober model korporativnega upravljanja, da oziroma ki ga bo računovodstvo (lahko) ustrezno podprlo.

Literatura in viri

- Adams, C.A. & Whelan, G. (2009). Conceptualising future change in corporate sustainability reporting, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 22: 118-143.
- Agrawal, A. & Chadha, S. (2005). Corporate governance and accounting scandals, *Journal of Law and Economics*, 48: 371-406.
- Aier, J.K., Comprix, J., Gunlock, M.T. & Lee, D. (2005). The Financial Expertise of CFOs and Accounting Restatements, *Accounting Horizons*, 19: 123-135.
- Anderson, R.C., Mansi, S.A. & Reeb, D.M. (2004). Board characteristics, accounting report integrity, and the cost of debt, *Journal of Accounting & Economics*, 37: 315-342.
- Armstrong, Ch.S., Guay, W.R. & Weber, J.P. (2010). The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting, *Journal of Accounting & Economics*, 50: 179-234.
- Baber, W.R., Kang, S.H., Liang, L. & Zhu, Z. (2009). *Shareholder Rights, Corporate Governance and Accounting Restatement*, dosegljivo na: <http://ssrn.com/abstract=760324>.
- Beattie, V., Brown, S., Ewers, D., John, B., Manson, S., Thomas, D. & Turner, M. (1994). Extraordinary Items and Income Smoothing: A Positive Accounting Approach, *Journal of Business and Accounting*, 21: 791-811.
- Beest, F. van (2009). Rules-Based and Principles-Based Accounting Standards and Earnings Management, *NiCE Working Paper 09-114*, dosegljivo na: http://www.ru.nl/publish/pages/516298/nice_09114.pdf.
- Bowen, R.M., Rajgopal, S. & Venkatachalam, M. (2005). Accounting Discretion, Corporate Governance and Firm Performance, *EFA, 14th Annual Conference on Financial Economics and Accounting (FEA)*, dosegljivo na: <http://ssrn.com/abstract=367940>.
- Brennan, M.N. & Solomon, J. (2008). Corporate governance, accountability and mechanisms of accountability: an overview, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21: 885-906.
- Buck, T. & Sharim, A. (2005). The translation of corporate governance changes across national cultures: the case of Germany, *Journal of International Business Studies*, 36 (1): 42-61.
- Bushman, R.M. & Smith, A.J. (2001). Financial accounting information and corporate governance, *Journal of Accounting & Economics*, 32 (1-3): 237-333.
- Bushman, R.M. & Smith, A.J. (2003). Transparency, financial accounting information and corporate governance, *Economic Policy Review*, 9 (1): 65-87.
- Bushman, R. & Landsman, W.R. (2010). The pros and cons of regulating corporate reporting: a critical review of the arguments, *Accounting and Business Research*, 40 (3): 259-273.
- Carpenter, T.D. & Reimers, J.L. (2005). Unethical and Fraudulent Financial Reporting: Applying the Theory of Planned Behavior, *Journal of Business Ethics*, 60: 115-129.
- Chen, Ch.J.P., Chen, S. & Su, X. (2001). Is accounting information value-relevant in the emerging Chinese stock market? *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 10 (1): 1-22.
- Claessens, S. (2006). Corporate Governance and Development, *World Bank Research Observer*, 21 (1): 91-122.
- Cohen, J.R., Krishnamoorthy, G. & Wright, A. (2004). The Corporate Governance Mosaic and Financial Reporting Quality, *Journal of Accounting Literature*, 23: 87-152.
- Cooper, B.J. & Leung, P. (2005). Accountants, ethical issues and the corporate governance context, *Australian accounting review*, 15 (1): 79-89.
- DeAngelo, L. (1986). Accounting numbers as market valuation substitutes: a study of management buyouts of public stockholders, *The Accounting Review*, 61 (3): 400-420.
- Dechow, P. & Skinner, D.J. (2000). Earnings management: reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators, *Accounting Horizons*, 14 (2): 235-250.
- Dillard, F.J. (1991). Accounting as a Critical Social Science, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 4 (1): 8-28.
- Dhaliwal, D.S., Li, O.Z., Tsang, A. & Yang, Y.G. (2011). Voluntary Nonfinancial Disclosure and the Cost of Equity Capital: The Initiation of Corporate Social Responsibility Reporting, *The Accounting Review*, 86 (1): 59-100.
- European Commission (EC) (2011). *Summary of the responses received to the Public Consultation on Disclosing Non-financial Information by Companies*, dosegljivo na: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/non-financial_reporting/summary_report_en.pdf.
- Engel, E.R., Hayes, M. & Wang, X. (2003). CEO turnover and properties of accounting information, *Journal of Accounting and Economics*, 36 (1-3): 197-226.
- Erickson, M., Hanlon, M. & Maydew, E. (2004). Is There a Link Between Executive Equity Incentives and Accounting Fraud? *Journal of Accounting Research*, 44: 113-143.
- Forbes, S. (2009). End Mark-to-Market. *Forbes.com*. 23. marec 2009. Dosegljivo na: <http://www.forbes.com/2009/03/20/steve-forbes-mark-to-market-intelligent-investing-market.html>
- García Lara, J.M. & García Osma, B. (2009). Accounting conservatism and corporate governance, *Review of Accounting Studies*, 14 (1): 161-201.
- Healy, P.M. & Palepu, K.G. (1990). Effectiveness of Accounting-Based Dividend Covenants, *Journal of Accounting & Economics*, 12 (1-3): 97-123.
- Horvat, R. & Korošec, B. (2009). Računovodstvo kot družbena in institucionalna praksa: od orodja za profit do orodja za družbeno odgovornost in trajnostni razvoj. *Zbornik posvetovanja: Globalna finančna kriza ter trajnostni razvoj*. Uredil: Mulej, M., Maribor 2009. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Inamura, Y. (2009). The determinants of accounting-based covenants in public debt contracts. *Journal of International Business*, 8 (2): 1-16.
- International Accounting Standards Board (IASB), (2008). *ED Exposure draft of an improved Conceptual Framework for Financial Reporting*, IASB, London.
- International Accounting Standards Board (IASB), (2010). *Statement of Accounting Concepts No. 8, Conceptual Framework for Financial Reporting*, IASB, London.
- International Accounting Standards Board (IASB), (2011). *IFRS 13 – Fair Value Measurement, Project Summary and Feedback Statement*, IASB, London.
- International Federation of Accountants (IFAC), (2006). *MSR 240 – Revizorjeva odgovornost za obravnavanje prevar pri reviziji računovodskih izkazov*, Slovenski inštitut za revizijo, Ljubljana.
- Jeanjean, Th. & Stolowy, H. (2008). Do accounting standards matter? An explanatory analysis of earnings management after IFRS adoption, *Journal of Accounting and Public Policy*, 27 (6): 480-494.

- Kabir, M.H. (2010) Positive Accounting Theory and Science, *Journal of CENTRUM Cathedra*, 3 (1): 136-149.
- Kirkpatrick, G. (2009). *Corporate governance lessons from the financial crisis*, OECD.
- Kothari, S.P. (2001). Capital Markets Research in Accounting, *Journal of Accounting & Economics*, 31 (1-3): 105-231.
- Kothari, S.P., Ramanna, K. & Skinner, D.J. (2010). Implications for GAAP from an analysis of positive research in accounting, *Journal of Accounting & Economics*, 50 : 246-286.
- LaFond & Roychowdhury, S. (2008). Managerial Ownership and Accounting Conservatism, *Journal of Accounting Research*, 46 : 101-135.
- Leuz, Ch., Dhananjay, N. & Wysocki, P.D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison, *Journal of Financial Economics*, 69: 505-527.
- Libby, R. & Seybert, N. (2009). Behavioural Studies of the Effects of Regulation on Earnings Management and Accounting Choice, *Accounting, organizations, and institutions: essays in honour of Anthony Hopwood*, Oxford University Press.
- Lin, J.W., Li, J.F. & Yang, J.S. (2006). The effect of auditing committee performance on earnings quality, *Managerial Auditing Journal*, 21: 921-933.
- Melis, A. & Carta, S. (2010). Does accounting regulation enhance corporate governance? Evidence from disclosure of share-based remuneration, *Journal of Management and Governance*, 14: 435-446.
- Merino, B.D., Mayper, A.G. & Tolleson, Th.D. (2010). Neoliberalism, deregulation and Sarbanes-Oxley: The legitimization of a failed corporate governance model, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23: 774-792.
- Milne, M.M. (2002). Positive accounting theory, political costs and social disclosure analysis: A critical look, *Critical Perspectives on Accounting*, 13: 369-395.
- Mörec, B. (2008). *Škodne rezervacije kot možni mehanizem računovodskega prirejanja poslovne uspešnosti v slovenskih zavarovalnicah*, doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Narayanan, S. & Burkart, M. (2005). *The Role of Accounting Conservatism in a well-functioning Corporate Governance System*, dosegljivo na: <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/4458/>.
- Nichols, D.C. & Wahlen, J.M. (2004). How Do Earnings Numbers Relate to Stock Returns? A Review of Classical Accounting Research with Updated Evidence, *Accounting Horizons*, 18 (4): 263-286.
- Niu, F.F. (2006). Corporate governance and the quality of accounting earnings: a Canadian perspective, *International Journal of Managerial Finance*, 2 : 302-327.
- Novak, A. (2007). *Vrednotenje gospodarskih kategorij pri zunanjem računovodskem poročanju*, Fakulteta za management, Koper.
- OECD (2004). *OECD Principles of Corporate Governance*.
- Othman, H.B. & Zeghal, D. (2006). A study of earnings-management motives in Anglo-American and Euro-Continental accounting models: The Canadian and French Cases, *The International Journal of Accounting*, 41 (4): 406-435.
- Perry, S.E. & Williams, Th.H. (1994). Earnings management preceding management buyout offers, *Journal of Accounting & Economics*, 18 : 157-179.
- Pesqueux, Y. (2005). Corporate governance and accounting systems: a critical perspective, *Critical Perspectives on Accounting*, 16 (6): 797-823.
- Riahi-Belkaoui, A. (2000). *Accounting Theory*, 4th Ed., Thomson Learning.
- Sari R.C., Warsono, S. & Suryaningsum, S. (2010). Does investor protection affect the choice of earnings management methods through real activity manipulation and accrual manipulation, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 6 (6): 1-13.
- Schafer, W.E. (2002): Ethical Pressure, Organizational-Professional Conflict, and Related Work Outcomes among Management Accountants, *Journal of Business Ethics*, 38: 261-273.
- Shleifer, A. & Vishny, W.R. (1997). A Survey of Corporate Governance, *The Journal of Finance*, 52: 737-783.
- Slapničar, S. (2001). *Diskrecijska izbira pri računovodskem poročanju: empirična preverba konceptualnega modela za Slovenijo*, doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta Ljubljana.
- Slapničar, S. (2011). Prirejanje poslovnega izida in finančnega stanja podjetja ter možnosti za preprečevanje le-tega, *Zbornik 43. Simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu, finančah in reviziji*. Uredil: Turk, I., Portorož 14-15 april 2011. Ljubljana: Zveza Ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Sloan, R. (2001). Financial accounting and corporate governance: a discussion, *Journal of Accounting and Economics*, 32 (1-3): 335-347.
- Smaili, N. & Labelle, R. (2009). *Preventing and Detecting Accounting Irregularities: The Role of Corporate Governance*, dosegljivo na: <http://ssrn.com/abstract=1324143>.
- Smith, C.W., Jr., & Warner, J.B. (1979). On Financial Contracting, An Analysis of Bond Covenants, *Journal of Financial Economics*, 7 : 117-161.
- Smith, C.W., Jr. (1993). A Perspective on Accounting-Based Debt Covenant Violations, *The Accounting Review*, 68 (2): 289-303.
- Solomon, J. & Solomon, A. (2004). *Corporate Governance and Accountability*, Chicester: John Wiley & Sons Ltd.
- Spence, C. (2009). Social accounting's emancipatory potential: A Gramscian critique, *Critical Perspectives on Accounting*, 20 (2): 205-227.
- Stolowy, H. & Breton, G. (2004). Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework, *Review of Accounting and Finance*, 3 (1): 5-92.
- Tinker, T. & Gray, R. (2003). Beyond a critique of pure reason: from policy to politics to praxis in environmental and social research, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 16: 727-761.
- Wang, S. & D'Souza, J. (2006). Earnings Management: The Effect of Accounting Flexibility on R&D Investment Choices, *Johnson School Research Paper Series No. 33-06*, dosegljivo na <http://ssrn.com/abstract=878345>.
- Wright, Ch.J., Shaw, J.R. & Guan, L. (2006). Corporate governance and investor protection: earnings management in the U.K. and U.S, *Journal of International Accounting Research*, 5 (1): 25-40.

Bojana Korošec je doktorica ekonomskih znanosti in izredna profesorica za področje računovodstva in revizije ter predstojnica Katedre za računovodstvo in revizijo na Ekonomsko-poslovni fakulteti (EPF) Univerze v Mariboru. Njeno znanstveno delo se nanaša predvsem na vsebine s področja poslovnega računovodstva in poročanja organizacij (tudi o družbeno odgovornem in trajnostno naravnem delovanju organizacij), vrednotenja gospodarskih kategorij (tudi neotipljvk), pa tudi na nekatere plati notranjega revidiranja in vedenjskih razsežnosti v povezavi z računovodstvom.

Corporate Governance and (Financial) Accounting: Relations And Problems

In this article, we highlight the relations between accounting or financial reporting respectively and corporate governance based on the role of accounting information as well as the role of the input in several corporate governance mechanisms, and the possible influences of corporate governance on the quality of accounting information. In the light of corporate governance, we also analyse the external financial reporting regulation and underline certain socio-economic implications of the relationship between accounting and corporate governance.

Key words: accounting, corporate governance, accounting manipulation, financial reporting regulation.